

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

489

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת ויחי תשפ"א

בתורה זה הנאה נפשית הרבה יותר גדולה מההנאה של כבוד! ומי שעוסק בתורה אינו צריך כלל את הנאת הכבוד המדומה, כי בתורה יש יותר הנאה ויותר 'אשריך בעולם הזה' שאין יותר מזה.

וכמו שאמרו (שם ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, ובפשטות החידוש בזה הוא **שאפילו** אם יש לאדם רק פת במלח ומים במשורה עם חיי צער וקשיים, אם הוא עמל בתורה אזי אשריך בעולם הזה, ו'אשריך' פירושו שזהו האושר הכי גדול, שאין יותר ממנו, וזה החיים הכי מאושרים בעולם הזה!

ריבוי התענוגים סתירה לתורה

ורבינו יונה פירש שאין הכוונה 'אפילו' אם יש רק פת במלח, אלא 'דווקא' צריך פת במלח, והיינו שצריך לכתחילה למעט בתענוגי העולם הזה, וכמו שאמרו (אבות ב, יב) התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, שאדם צריך להכין ולתקן את עצמו, שיהיה מתוקן ומוכשר לתורה, ומחוץ התקון; פירש רבינו יונה "למעט בתענוגים, כדי שילמוד תורה הרבה, כמו ששינונו כך היא דרכה של תורה פת במלח וכו', כי המרבה בעידונו לא תשכון בתוכו החכמה", ע"כ.

הרי שפירש רבינו יונה שצריך דווקא פת במלח – למעט בתענוגי העולם הזה, וכמו ששינונו גם בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם המנויים באבות פ"ו, שאחד מהם זה 'מיעוט תענוג', שהתורה נקנית במיעוט תענוגי העולם הזה, וריבוי התענוגים הוא סתירה לתורה! ופת במלח זה לכתחילה, וכן מים במשורה, רק כמה שצריכים ומוכרחים בשביל קיום הגוף, וכן על הארץ תישן לפי הצורך.

ואמנם כמובן זה תלוי כל אחד לפי כוחו, אם אחד יכול לישון על הארץ והוא ישן טוב ואינו עייף, למה צריך לחפש איזה תענוג של שינה יותר נוחה, ומה הצורך בזה, אך כמובן כל אחד לפי כוחו, ועם מיעוט התענוגים זוכים להצלחה בתורה, ולהפך אם יש תענוגים מה שיותר תענוג זה סתירה לתורה.

וכך גם הכבוד, אחד מהדברים שהתורה נקנית בהם זה 'מתרחק מן הכבוד', שצריך להתרחק מזה, ואם אדם רוצה כבוד ואינו מתרחק, אפילו שאינו רודף אחר הכבוד, ורק אינו מתרחק, כבר חסר בהצלחה בתורה, וצריך להיות מתרחק מן הכבוד, דווקא מתרחק!

ויש כאלה שלא רק שאינם מתרחקים, אלא הם רוצים כבוד, ובאים בטענה למה לא כיבדו אותי ולמה לא נתנו לי את הכבוד כמו שקיבל פלוני, ומעשים שהיו שאנשים טועים בטעויות כאלה.

בני הישיבות – מבקשי השם

והנה יש מדרגה שנקראת 'מבקש השם', וכפי שמובא בגמרא בסוף ברכות (סג, ב) שכתוב בפרשת כי תשא שמשו רבינו לאחר חטא העגל יצא חוץ למחנה ועזב את המחנה, אבל היה לו אוהל מחוץ למחנה, וקרא לו אוהל מועד (שמות לג, ז) "והיה כל מבקש השם יצא אל אוהל מועד אשר מחוץ למחנה", היינו שכל מי שרצה ללמוד תורה, היה הולך לאוהל של משה רבינו מחוץ למחנה, ונקרא בזה מבקש השם.

ואמרו על זה בגמרא שם והלא דברים קל וחומר, ומה ארון השם שלא היה מרוחק אלא שנים עשר מיל אמרה תורה והיה כל מבקש השם יצא אל אוהל מועד, תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה

הממון קצוב לאדם מן השמים

יש טבע האדם, שאדם בטבעו רוצה שני דברים ידועים, הא' חמדת הממון, אדם רוצה שיהיה לו מה שיותר ממון, וכמו שאמרו (קהלת רבה א, יג) יש לו מנה רוצה מאתיים יש לו מאתיים רוצה ארבע מאות, וגם חמדת הכבוד, אדם בטבעו רוצה כבוד, ונהנה מהכבוד.

וכל זה הוא טעות, ראשית חמדת הממון, הרי הכל בהשגחה, וכבר בראש השנה נקצב ונקבע מי יעני ומי יעשר, ואין זה תלוי באדם וברצונו אלא במה שנקבע מן השמים.

וגם כבר נאמר בקהלת (ה, יב) יש עושר שמור לבעליו לרעתו, שיש עושר שהוא לרעת האדם, ועוד כתוב (שם יא) והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון, כי הוא דואג, שצריך לשמור על רכושו, וכמו שאמרו (אבות ב, ז) מרבה נכסים מרבה דאגה.

וכאמור כל הממון שיש לאדם קצוב מן השמים, וכדאיתא בגמרא (ביצה טז, א) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, **וכיון שהכל קצוב, אם אדם ישתדל להשיג יותר ממון, זה לא ייתן לו חיים יותר טובים, כי בין כך הכל קצוב**, וכבר נקצב מן השמים כמה מזונות יהיו לו, כפי מה שהוא צריך בשביל חיי העולם הזה.

ואמרו בגמרא שם חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו, וכתבו בספרים רמז לזה חוץ מתשר"י ראשי תיבות: תלמוד תורה, שבת, ראש חודש, יום טוב (ראש חודש לא נזכר בגמרא, והוא ממדרש ויקרא רבה ל, א), והיינו שעל הוצאות אלו אין קצבה, אלא כפי מה שאדם מוציא כך נותנים לו מן השמים, אבל שאר המזונות כולם קצובים, ומן השמים נותנים לאדם כל מה שהוא צריך כפי מה שנקצב עליו מראש השנה.

ולכן אף על פי שהממון זה דבר חיוני, אבל זה רק אמצעי ולא מטרה.

טבע חמדת הממון והכבוד

ואולם טבע האדם אינו כן, ובטבע יש חמדת הממון. ולפעמים יוצא שהאדם אפילו מפסיד חמדת הממון, כגון שיש לו פרנסה ורכוש עם הכנסה קבועה, וכשמזדמן לו עסק שיוכל להרוויח בו הרבה יותר, הוא מוכר את מה שיש לו ומשקיע בעסק, ואחר כך מפסיד. כך היו מעשים ידועים, שהפסידו מתוך חמדת הממון.

והמסילות ישירים (סוף פרק יא) ביאר את ענין חמדת הממון, ואחר כך כתב "ייתירה עליה חמדת הכבוד, כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו", והיינו שהטבע של חמדת הכבוד חזק עוד יותר מחמדת הממון.

ואמנם ראיתי שיש גם אנשים שטבעם הפוך מזה, שחמדת הכבוד לא אכפת להם, כי הם מבינים שהכבוד זה שטויות, אבל ממון הם צריכים כי הוא שימושי ויש בו תועלת, ולכן הם מחשיבים את הממון יותר, ואילו על הכבוד לא אכפת להם.

אבל סתם בני אדם יש להם חמדת הכבוד, וזה דוחק ושולט על האדם, טבע אהבת הכבוד, עד כדי כך שאדם מתבזה בשביל לקבל כבוד.

אין כבוד אלא תורה

והאמת היא כמו שאמרו חז"ל (אבות ו, ג) אין כבוד אלא תורה, והביאור בזה כי הרי כבוד הוא הנאה נפשית, ואין זה הנאת הגוף אלא הנאת הנפש, ואין כבוד אלא תורה היינו שאהבת התורה והתענוג שיש

ללמוד תורה על אחת כמה וכמה, ופירש רש"י אמרה תורה וכו' כלומר קראו הכתוב מבקש השם, ע"כ.

והיינו שאם מי שהולך מרחק שלוש פרסאות חוץ למחנה ללמוד תורה ממש רבינו, כבר הוא נקרא בזה מבקש השם, שזה תואר מיוחד למי שמשתדל וטורח בשביל תורה, קל וחומר מי שהולך וטורח עוד יותר טרחה, תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר, שנוסעים לשיבות ללמוד תורה, בודאי שהם נקראים מבקשי השם, וזו מדרגה גדולה מאד.

וכבר סיפרתי מעשה שהיה במרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל, ששמעתי מאחד שלמד אצלו בקמניץ והיה נוכח בשעת מעשה, שפעם הגיעו אל רבי ברוך בער שני בחורי ישיבה מעיר אחרת, ופנה אליהם רבי ברוך בער ואמר להם 'שלום עליכם, וואס מאכט איהר מבקשי השם' – מה שלומכם מבקשי השם. רבי ברוך בער ראה כל דבר לפי מה שכתוב בתורה, וכשבאו לפניו בחורי ישיבה מעיר אחרת, מיד נזכר בתואר האמור עליהם בגמרא 'מבקשי השם', כזה תואר מיוחד!

שמחת לב מבקשי השם

וראיתי כתוב על הפסוק שאנו אומרים בתפילה "ישמח לב מבקשי השם", שלכאורה הרי 'מבקש' פירושו מחפש, כמו (משלי ב, ד) "אם תבקשנה ככסף", והיינו שהוא מבקש ומחפש ועדיין חסר לו, ואין לו את מה שהוא צריך ורוצה, ואם כן כיצד הוא כבר שמח ובמה שמח לבו? הן אדם שמבקש דבר שחסר לו, כל זמן שלא קיבל את מבוקשו עדיין אינו שמח, ורק כשיקבל אז ישמח לבו, אבל בינתיים אין לו במה לשמוח, מפני שחסר לו! ומהו שכתוב ישמח לב מבקשי השם.

וביאר בזה בפירוש שיח יצחק בסידור הגר"א "כי בכל העניינים מי שמבקש איזה דבר, אם לא השיג הדבר ההוא הנה היה עמלו לריק. לא כן מבקשי השם, הבקשה בעצמה היא תכלית נשגב שהיא ההתקרבות אליו יתברך", והיינו שמבקש השם אינו כמו כל מבקש, ומי שהוא מבקש השם, מבקש תורה, **הביקוש לבד כבר נותן לו שמחה!** כי הביקוש עצמו הוא זכות מיוחדת, וכבר יש לו בזה זכות של מבקש השם, ולכן הוא כבר שמת, כשהוא מבקש הוא כבר שמח. זו המציאות. מפני שעצם הביקוש זה כבר מדרגה, שהוא מבקש השם והולך ללמוד תורה.

ההולך ללמוד תורה עוסק במצוה

ומצינו שמי שהולך ללמוד תורה נקרא עוסק במצוה ופטור מן המצוה (סוכה כה, א וברש"י שם), ואילו מי שכבר יושב ולומד והוא באמצע הלימוד אינו נקרא עוסק במצוה להיפטר מן הסוכה.

והטעם בזה ביאר בספר קול בן לוי (הובא בחידושי רעק"א לשו"ע יו"ד סימן רמ"ו ס"ח, ונדפס בספר הליקוטים על הרמב"ם פי"ג מת"ת) כי בלימוד התורה כל רגע שאדם לומד זה מצוה חדשה, וכמו שכתב הגר"א בשנות אליהו ריש פאה שכל מילה של לימוד תורה זה מצוה, ואם כן כל מילה שלומדים זה מצוה חדשה, ואין זו מצוה אחת ארוכה אלא הרבה מצוות, ואינו נחשב שעומד באמצע המצוה אלא הוא גמר ומתחיל עוד מצוה, ולכן אינו נקרא עוסק במצוה להיפטר מן המצוה, כי מה שימשיך ללמוד זו מצוה חדשה שעדיין לא התחיל לעסוק בה.

מה שאין כן כשהולך ללמוד, הרי זו מצוה אחת ארוכה של הכנה ללימוד התורה והוא כבר עומד באמצע המצוה, ולכן הוא פטור מן המצוה (וראה מה שנתבאר בזה בספר אסיפת שמועות תשרי הערות אות כ"ג).

ובענין לימוד התורה, יש דבר שראיתי שיש כאלה שאינם מבינים את זה, שלימוד גמרא אפילו רק עם רש"י בלי תוספות הוא לימוד מאד נעים ומעניין, שיש בו מאד מתיקות, ובתוספות כבר יש הרבה חשבונות, אבל רש"י הוא עם פחות חשבונות, ומסביר בעיקר את פשט הגמרא, ויש מתיקות גדולה מאד בלימוד הגמרא כפשוטה עם הרש"י, ולא כולם יודעים את זה, אבל כך המציאות.

הנאות העולם הזה ההכרחיות לאדם

ונשוב לענין הנאות העולם הזה, שיש הנאות של חמדת הממון והכבוד, והם כולם דברים שאין בהם מעלה, אלא הם חיסרון.

אבל יש הנאות העולם הזה ההכרחיות, כגון שאדם צריך לאכול ולשתות, ומוכרח לזה, ואינו יכול להתקיים בלי זה, ואילו כבוד אינו הכרחי, אבל לאכול ולשתות זה הנאות העולם הזה ההכרחית.

ואף על פי כן כתב המסילת ישרים (פי"ג וכ"ו) שיש בזה מדרגות, ואם אדם נהנה מהאוכל ורוצה ליהנות, ולכן הוא אוכל מה שיותר טעים

בענייני הפרשה / משיחות רבינו שליט"א

בפרשת ויחי. מ"ט א'. האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. פירש רש"י שביקש לגלות את הקץ אבל נסתלקה ממנו שכינה והתחיל לומר דברים אחרים, וצריך ביאור, שהרי קודם ידע את הקץ, וכי בזמן קצר כל כך שכח את מה שידע ואינו זוכר את מה שידע קודם?

ונראה לבאר בזה, כי השגות של רוח הקודש, אין אדם משיגם בחושים הגשמיים, אלא הם למעלה מן הטבע, וכעין שמצינו במתן תורה שהיו "רואים את הנשמע" (רש"י שמות כ, טו), ואין זו ראייה בחוש הגשמי, כי לא שייך בדרך הטבע מציאות כזו לראות את הנשמע, אלא זו ידיעה והשגה למעלה מן הטבע מכוח דרגה של קדושה, וכל זמן שדרגת הקדושה קיימת משיגים את ההשגות ברוח הקודש, אבל ברגע שרוח הקודש מסתלקת, שוב לא שייך לראות ולזכור כלום, כי הידיעה הייתה רק מכוח דרגת הקדושה, ולא בכוח הזיכרון הגשמי.

וכשיעקב אבינו ידע את הקץ וביקש לגלותו לבניו, לא הייתה זו ידיעה מכוח החושים הגשמיים השמורה בזיכרון, אלא שבאותו הזמן היה במדרגת רוח הקודש שמכוחה השיג השגות למעלה מן הטבע וראה את הקץ, אבל ברגע שירד מאותה המדרגה ונסתלקה ממנו שכינה, הרי הוא כמו אדם אחר, ואינו יכול לזכור עכשיו את מה שראה קודם שלא כדרך הטבע, כי הראייה שראה קודם לא הייתה חושית.

והראוני כדברים הללו בספר שיחות מוסר למרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (תשל"ג מאמר כ"ג) שכן אנו מוצאים באליהו הנביא לאחר שעלה בסערה השמימה, אמרו בני הנביאים לאלישע (מלכים ב' ב, טז) "הנה נא יש את עבדיך חמשים אנשים בני חיל ילכו נא ויבקשו את אדוניך, פן נשאו רוח השם וישליכהו באחד ההרים או באחת הגאיות", וכתב רש"י שם: אפשר אמש אמרו לו הידעת כי היום השם לוקח את אדוניך, ועכשיו נעלם מהם היכן הוא, מלמד שמיום שנגזר אליהו נסתלקה רוח הקודש מן הנביאים, ע"כ.

וצריך ביאור כי הדבר מובן שלא יזכו לנבואה מכאן ולהבא, אבל הם הרי כבר ידעו לפני כן "כי היום השם לוקח את אדוניך מעל ראשך", וכיצד נסתלקה מהם ידיעה זו בשעה שנסתלק אליהו, וכתב הגר"ח שם לבאר בזה כי "אין ידיעה על ידי נבואה כשאר ידיעות שכיון שידען האדם הרי הוא יודעם, אלא הנבואה היא מצב של האדם שהוא מקורב להקב"ה ומדובק בו, ועל ידי כן משיג הוא את ההשגות הנבואיות, וכיון שנסתלק אליהו וירדו ממעלתו ואיבדו מדרגת נביאים שהייתה להם, לא הועילה להם הידיעה הקודמת כלום, ומיד התחילו להסתפק בה שמא בכל זאת נשאו רוח אלוקים באחד ההרים, ורק כל זמן שהיו בדרגת נבואה אזי הייתה ידיעתם ברורה להם", עכ"ד, והן הן הדברים.

ומשתדל שיהיה יותר טעים וייהנה יותר, הרי זה לא מוסיף לו בריאות כלל ואינו צריך לזה לקיום גופו.

ואדרבה אם אוכלים יותר מדי זה מזיק לבריאות, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ד, טו) שרוב החוליים באים מריבוי האכילה. אבל טבע האדם הוא שיש תאווה האכילה ואינו מתגבר על זה, ויש כאלה שלא מבינים את זה ומזיקים לבריאותם.

וגם אפילו כשאדם אוכל עם חשבון ובצורה שלא יזיק לבריאות, אם הוא נהנה ממה שהוא אוכל, הרי זו הנאת העולם הזה שהיא הנאה גשמית, וכתוב במסילת ישרים וכן בשערי תשובה (א, ל) שזה דבר שמרחק את האדם מן השלמות.

לכן העצה היא שיאכל בכונה לשם שמים, כמו שאמרו (אבות ב, יב) וכל מעשך יהיו לשם שמים, וכשאוכל לשם שמים מפני שהוא חייב לאכול הרי זה הכשר מצוה, כי הוא מוכרח לאכול לצורך כל מעשי המצוות וכל המעשים הטובים שהוא עושה, ולא סתם בשביל לחיות, אלא בתור אמצעי למעשים טובים.

עבודת השם במעשים הגשמיים

וכבר הזכרנו פעמים רבות מדברי הרמב"ם בזה (הלכות דעות ג, ג) שמי שכל מעשיו לשם שמים, יכול להיות אפילו שהוא ישן, בשב ואל תעשה, והוא עובד את השם בשינתו, כי הוא הולך לישון כדי שיהיה לו כוח מחר לכל התרי"ג מצוות, והוא עובד השם כשהוא ישן, וכלשון הרמב"ם שם "נימצאת שינה שלו עבודה למקום", שהשינה עצמה היא עבודה, והוא עובד את השם בזה.

והרי יש מצוה (דברים יא, יג) ולעבדו, ועבדתם את השם אלוֹקֵיכֶם (שמות כג, כה), שאדם חייב לעבוד את השם, והוא עבד! וזה מה שאנו אומרים ברוך אתה השם, ושם אל"ף דל"ת וכן שם הוי"ה בקריאתו פירושו שהוא אדון הכל, ואנחנו כולנו עבדיו שחייבים לעבדו ולעשות רצונו, מה שהוא דורש מאיתנו, וזוהי העבודת, עבודת השם.

ואפילו כשאדם ישן, אם הוא עושה את זה מפני שהוא חייב, 'מה השם דורש ממך', הרי הוא עובד את השם בזה, וכן כל המעשים הגשמיים וכל צרכי הגוף הם הכרחיים למעשי העבודה ונחשבים כעבודת השם.

וזהו שאמרו בגמרא (יומא עא, א) שהרוצה לנסך יין על גבי המזבח, בזמן הזה שאין נסכים ואין מזבח, מי שרוצה לעשות ניסוך היין לקרבן על המזבח, ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, והיינו שיתן יין לתלמידי חכמים, כי תלמידי חכמים כשהם שותים יין כוונתם לצורך עבודת השם, וממילא זה הכשר מצוה ועבודת השם כמו נסכים! ואם כן אם אדם אוכל ושותה לשם שמים הרי זה כמו קרבנות, ונחשב בזה כמו שהוא מקריב קרבן, ומקדש בזה את המעשים הגשמיים, וזו מדרגה.

הנושא אשה לשם ממון

ובענין חמדת הממון מצינו עוד בגמרא (קידושין ע, א) שאדם הנושא אשה לשם ממון, בשביל שירוויח מזה הרבה כסף, אזי התוצאה היא תוצאה גרועה מאד. ולא כולם יודעים את זה.

ואמרו 'לשם ממון', כי סתם אם יש ממון אין זה מזיק, אבל אם זה העיקר והמטרה אזי התוצאה היא גרועה מאד.

אלו הם שני הדברים שבטבע האדם, חמדת הממון וחמדת הכבוד, שמוציאין את האדם מן העולם.

ועזבו לאחרים חילם

ומצינו עוד בגמרא (גיטין מז, א) שריש לקיש כשנפטר ישב קבא דמוריקא, והיינו שהשאיר אחריו כמות קטנה של כרכום – שזה היה כל רכושו, וקרא על עצמו את הפסוק (תהלים מט, יא) "ועזבו לאחרים חילם", דהיינו שזה היה מיותר, ולמה הוא היה צריך את זה, הרי זה נשאר לאחרים, ומה יש לו מזה.

ויש אנשים רבים שרוצים להבטיח את עתיד ילדיהם שיהיה להם רכוש, ועושים כל מיני דברים להשאיר רכוש לילדים, אבל על זה נאמר יעזבו לאחרים חילם, ומה הצורך בזה, הרי כל מזונותיו של אדם קצובים, וכל מה שצריך קצוב מן השמים! ובין כך יקבלו מן השמים את מה שצריכים כפי הנקצב, ומה הצורך בטרחה יתירה על זה!?

והעיקר הוא תורה ומעשים טובים, שזה תכלית שלמות האדם.

האמונה שהכל מן השמים ולטובה

ומעשים שהיו באנשים גדולים, גדולי תורה, שהיה להם הרבה רכוש גדול, ופתאום איבדו את כל רכושם, ולא הצטערו כלל על זה, למרות שנאבד כל רכושם, היו בלי צער! מפני שהכל מן השמים וכל דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס, ב) – הכל מן השמים וזה לטובה, וכיון שמן השמים אבד הרכוש, הרי זה לטובה, ואם זה לטובה מה יש להצטער!?

ואדם שחי עם אמונה כזו שכל דעביד רחמנא לטב עביד והכל בידי שמים, הוא אדם רגוע מאד ואין לו שום קשיים בחיים, וכגון מה שכבר דיברנו פעמים רבות, שאם אדם סובל צער ממישהו, בדרך הטבע הוא כועס עליו, אבל עם אמונה מבינים שאין סיבה לכעס, כי הרי הצער מן השמים, וגם אם אדם זה לא היה מצער אותו, היה הצער בא בדרך אחרת, כי מן השמים מגיע לו צער, ומה יש לכעוס על המצער, הרי הצער בין כך היה, ורק צריך לחשוב למה פסקו עליו צער מן השמים.

ויתכן שזה לכפרה, כי הייסורים בעולם הזה הם כפרת עוונות, או שזה כדי לעורר אותו לתשובה, ואם כן צריך לחשוב במה חטא, ועל מה צריך לחזור בתשובה, ועל פי רוב הצער הוא מידה כנגד מידה.

דרכי שמים במידה כנגד מידה

וידוע מעשה שהיה (מובא גם בכתר ראש אות כא) ברבי חיים מוואלוז'ין שנסע פעם בדרך ולא היה לו ספר תורה לקרוא בתורה, והצטער על זה מאד שאין ספר תורה, וחפץ אולי אפשר למצוא ולהשיג איזה ספר תורה לקרוא בו, והיה שם רב אחד שאמר שאין מה להצטער ולטרוח, כי בהיותם בדרך הם פטורים ואין להם חיוב של קריאת התורה בציבור, וקיבל רבי חיים את דבריו.

ולאחר מכן כשחזר רבי חיים לביתו פתח את ארון הקודש וראה שנגנב ספר התורה שהיה לו, ומיד הבין כי הסיבה לזה היא מפני הזלזול בקריאת התורה, והוא מידה כנגד מידה, והעצה לזה היא תשובה עם וידוי וחרטה, ונכנס לחדר ועשה תשובה עם וידוי, ומיד אחר כך הוחזר לו ספר התורה שנגנב (וראה בכתר ראש שם עוד פרטים בזה).

זהו הכלל, שהכל בידי שמים, והכל מידה כנגד מידה. אך יש אנשים שלא שמים לב לזה, שההנהגה היא במידה כנגד מידה, וכל הצלחה ברוחניות תלויה בזכויות, וכן זיכוי הרבים תלוי בזכויות קודמות כפי שכבר דיברנו בעבר, והחיים הכי מאושרים – 'אשריך בעולם הזה' זה רק על ידי תורה, כל אחד לפי כוחו.

ללמוד כפי כוחו בלי בטלה

וכבר הזכרנו מדברי הרא"ש (בי"ב דף ח') לגבי מה שאמרו 'רבנן לא צריכי נטירותא', שמדרגת רבנן לא תלויה בכמות הזמן כמה שלומדים, אלא לפי האפשרות, ויכול להיות אדם שלומד מעט, ורוב היום הוא נאלץ לעסוק בפרנסה, אבל אינו מחפש עשירות, אלא רק מה שצריך, ובכל רגע פנוי שיש לו הוא עוסק בתורה, והוא גם כן נקרא 'רבנן' שמגין בתורתו על כל העיר. ולעומת זאת אם יש אחד שלומד הרבה אך יש לו עוד זמן פנוי שאינו לומד בו, כבר אינו נקרא רבנן.

ונפקא מינה בזה להלכה, לגבי תשלום מס השמירה, שהעיר צריכה שמירה, ויש על זה הוצאות, וכל בני העיר צריכים להשתתף בהוצאות, אבל רבנן לא צריכים, כי הם מגינים בתורתם על כל העיר. ומי נקרא רבנן? מי שלומד כמה שהוא יכול, בלי בטלה! אבל אם יש עוד זמן שיכול ללמוד ואינו לומד, כבר אינו נקרא רבנן, וחייב לשלם מס שמירה.

קביעות ללמוד כל הש"ס

ובאמת הרי כולם רוצים ללמוד ויש אהבת תורה, ובזמננו יש שלומדים דף היומי, או עמוד היומי, ובדרך כלל מי שלומד עם איזה קביעות כזו, וכמו שאמרנו גמרא עם רש"י זה גם טוב, על ידי זה הוא מתקדם ומתקדם ולבסוף יגמור את הש"ס! ורק השאלה היא בכמה זמן, אבל הוא מתקדם בצורה קבועה לגמור את הש"ס.

ולגמור ש"ס זה דבר מיוחד, וגם לגמור מסכת, סיפר לי אחד שלמד פעם בישיבה, והוא תמיד לא היה גומר את המסכת, ופעם אחת גמר, והרגיש הרגשה נעימה מאד, מפני שמסכת שלמה היא שלמות.

המסיים מסכת זוכה לדרגת מלך

ומצינו במדרש (במדבר רבה יח, כא) על הפסוק בשיר השירים "ששים המה מלכות" – אלו ששים מסכתות, והיינו שהמסכתות נקראות מְלָכוֹת,

לא מלכים אלא מלכות, וכל מסכת היא מלכה, ומי הוא המלך? האדם שלומד את המסכת הוא המלך! ולכאורה הרי ידוע שהתורה נמשלה לאשה, וכאן מבואר שהמסכת נמשלה למלכה, וצריך ביאור אימתי התורה היא אשה ואימתי היא מלכה.

והביאור בזה פשוט, כי זה תלוי האם לומדים מסכת שלמה או רק חלק מן המסכת, וכל תורה שלומדים אם לא מסיימים מסכת שלמה זה אשה ולא מלכה, והאדם הלומד הוא האיש, וכמו שאיש מקבל שלמות על ידי האשה ובלי אשה חסר בשלמות כמו שאמרו (יבמות סב, ב) כל השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה וכו', כך גם הלומד זוכה לדרגה של שלמות על ידי התורה ויש לו חשיבות של 'איש' על ידי התורה שלמד.

אבל מסכת שלמה יש לה חשיבות מיוחדת שנקראת 'מלכה', ומי שגומר את המסכת נקרא 'מלך'.

דרגת מלך – שליטה על היצר הרע

ומה הפירוש מלך? יש לבאר כמו שמצינו בגמרא (סנהדרין כ, ב) על שלמה המלך שבתחילה הוא היה מלך על כל העולם ואפילו על השדים, ואחר כך מפני איזה חטא לאט-לאט ירד ממלכותו, והיה מלך רק על ישראל, ואחר כך רק על ירושלים, ואחר כך אמר 'הייתי מלך בירושלים, שעכשיו כבר אינו מלך אפילו על ירושלים, ונשאר מלך רק על מקלו ועל גונדו, 'מקלו' היינו המקל שנשען עליו, ו'גונדו' היינו הקערה שאוכל ממנה, וצריך ביאור מהו ענין המלוכה על מקלו ועל גונדו.

ונראה בזה על פי מה שדיברנו קודם, שיש שני מיני תאוות עיקריות, הא' הוא תאוות הכבוד והגאוון שזה הנאה נפשית, וב' שאר הנאות גשמיות כמו חמדת הממון.

ועל זה רמזו חז"ל כי שלמה המלך שלט ומלך על שני היצרי הרע הללו, על מקלו היינו כי המקל הוא סימן של חשיבות, שאדם חשוב הולך עם מקל, ושלמה המלך מלך על החשיבות – שלא היה בעל גאוון, ומלך על היצר הרע של גאוון, והיה עם מדרגה של מידת הענווה, שאינו מחפש כבוד ואינו מחשיב את עצמו. 'ועל גונדו' היינו הקערה שאוכלים ממנה, והוא רמז לתאוות האכילה, שכל אכילתו הייתה רק לשם שמים, והיה מולך ושולט על היצר הרע של תאוות האכילה.

וזה נקרא מלך, מי שמולך ושולט על כל היצרי הרע שבטבע האדם, על מקלו ועל גונדו. ומי שלומד וגומר מסכת שלמה זוכה לדרגת 'מלך' – לשלוט על היצר הרע! ויש הרבה מיני יצרי הרע, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל, ב) שהיצר הרע מתגבר ומתחדש בכל יום, 'מתגבר' היינו

שאותו היצר הרע מתגבר עוד פעם, 'ומתחדש' היינו שיש גם יצרי הרע חדשים שלא היו קודם, ואין לשער כמה יצרי הרע שיש.

וכל מסכת שאדם לומד, נותנת לו מלכות ושליטה על יצר הרע אחד, ועוד מסכת היא עוד מלכות עם כוח שליטה על עוד יצר הרע, וששים המה מלכות הם כנגד ששים יצרי הרע, וכפי הנראה ששים זהו המקסימום שאין יותר ממנו, כמו שמצינו בהרבה מקומות בחז"ל את המספר ששים (עיין ברכות נו ועוד). זהו כוח התורה.

וכל לימוד תורה אפילו אם אינו מסכת שלמה גם כן משפיע ונותן מדרגה, אבל מסכת שלמה נותנת שלמות ומדרגה אחרת לגמרי, וזו הסיבה שאותו אחד שסיפרנו עליו הרגיש הרגשה מיוחדת בסיום המסכת, כי הוא קיבל שלמות, ואדם שהוא מושלם מרגיש טוב, כי השלמות נותנת הרגשה טובה ונעימה, וזה מכוח קדושת התורה הנותנת כוחות כנגד היצר הרע, שהיצר הרע הוא הטומאה, ועל ידי ששים מסכתות נעשה האדם מלך עם ששים כוחות וששים שליטות נגד כל מיני היצר הרע.

הדרך על ידי המסילת ישרים

ואמנם כדי לזכות לכוח התורה, אף שאחד המרבה ואחד הממעט וצריך רק ללמוד לפי כוחו, אבל הרי יש יצר הרע, והתבלין ליצר הרע הוא המסילת ישרים, כמו שהביא המשנה ברורה בסימן א' בשם קדמונים כי תבלין היצר הרע הוא לימוד ספרי המוסר, והמסילת ישרים נותן כוחות איך להילחם עם היששים מלכות' נגד כל היצרי הרע.

והדרך לזה היא מדרגה אחר מדרגה, כפי שביאר המסילת ישרים, זהירות, וזריזות, ושאר כל המעלות, וההתחלה לפני הכל זה תורה, כמו שאמר רבי פינחס בן יאיר בברייתא 'תורה מביאה לידי זהירות' ומזה מגיעים לכל המעלות, על ידי עסק התורה לפי כוחו, בלי מאמצים מיוחדים, וכמדומני בספר 'תורת הבית' להחפץ חיים נותן עצות כיצד ללמוד ולעסוק בתורה ולהתגבר על כל ההפרעות שיש בזה.

והבא ליטהר מסייעין אותו (יומא לח, ב) אם מתחילים עם רצון טוב יש סייעתא דשמיא, ואין סוף לסייעתא דשמיא, ויש הרבה עובדות וסיפורים בזה שזכו לסייעתא דשמיא על ידי המסילת ישרים, ועל ידי המסילת ישרים מגיעים להצלחה שאין לשער. בעזרת השם כולנו נזכה לסייעתא דשמיא ולהצלחה בכל מה שצריך.

כינוס גדולי התורה השבוע בבית רבינו לטובת ארגון 'ערבים למען ילדינו'

זה דבר פשוט מאד שחינוך הילדים הוא דבר הכרחי מאד, ובלי חינוך הם ילכו לרחוב, וחס ושלום יכולה להיות התדרדרות של תרבות רעה. רק חינוך עם טיפול חינוכי יכול להציל. ולכן זה לא רק זכות ומצוה, אלא זה הכרחי מאד וחיוב גדול מאד על כל אחד, כל מי שיכול לעזור בזה, וזו זכות גדולה מאד וגם חיוב גדול מאד שהוא הצלת נפשות ממש, הצלת נפשות רוחני וגם גשמי, מפני שאם נמצאים ברחוב זה סכנה לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, לכן זה זכות גדולה ודבר גדול מאד המטרה והענין הזה לתת חינוך לילדים שצריכים חינוך.

ובעצם זה שייך לא רק לילדים אלא גם כל אחד צריך חינוך, וכפי שהאריך החובות הלבבות (שער יחוד המעשה) וכן במסילת ישרים (פרק ה) כי היצר הרע חזק מאד, ולכל אחד יש יצר הרע, והיצר הרע הוא חזק מאד ופיקח מאד, ורק על ידי יראת שמים עם חכמה יכולים להתגבר עליו, והמסילת ישרים נותן דרך איך להתמודד עם היצר הרע בדרך טבעית, וכיצד אפשר בדרך הטבע להתקדם מזהירות לזריזות וכל המעלות העליונות עד קדושה.

וכל אחד זקוק לזה, אבל כל אחד הוא בר דעת להתעורר לזה מעצמו, ואילו ילדים אם לא מחנכים אותם אזי אוי ואבוי! לכן זה דבר הכרחי מאד וזכות גדולה מאד, וכל אלו שעוסקים בדברים האלה זה ממש הצלת נפשות ואין לשער גודל זכותם, וזו הצלת נפשות לא רק של נפש אחת אלא הרבה נפשות מישראל וכל המשפחה גם כן, ואין לשער את הזכות והחיוב בזה, ובעזרת השם הבא ליטהר מסייעין אותו (יומא לח, ב) קל וחומר אם באים לטהר אחרים בודאי שיהיה סייעתא דשמיא והצלחה בדבר הגדול הזה.

לרפואת ראש ישיבת גרודנא הגאון הגדול רבינו יצחק בן נחמה הקר שליט"א אשר נמצא במצב רפואי קשה מאד וזקוק לרחמי שמים מרובים	לעילוי נשמת הגאון רבי שלום מאיר יונגרמן זצ"ל ב"ר יחיאל מיכאל זצ"ל נלב"ע כ" טבת תשע"ג - תנצב"ה	לעילוי נשמת הגאון רבי אברהם ישעיהו ברמן זצ"ל ב"ר מרדכי שלמה זצ"ל נלב"ע כ"ג טבת תשס"ג - תנצב"ה	לע"נ תלמיד מרן רבינו שליט"א הגאון רבי יעקב בצלאל הסה זצ"ל ב"ר יהושע זצ"ל נלב"ע ו' טבת תשפ"א - תנצב"ה
לע"נ מרת שרה בת הגאון רבי יצחק צענזאר ע"ה נלב"ע ט"ו טבת תשפ"א - תנצב"ה	לעילוי נשמת מרת ברכה ב"ר אברהם ע"ה נלב"ע י"ז טבת תשע"ח - תנצב"ה		